

**Raport z konsultacji społecznych Planu Adaptacji do zmian klimatu dla gminy
Wołomin do roku 2050 z perspektywą do roku 2100**

Autor:

Dr Wojciech Szymalski

Warszawa, 16.12.2020

Spis treści

1. Konsultowany dokument	3
2. Przebieg konsultacji.....	4
3. Zgłoszone wnioski.....	4
Wnioski ze spotkania konsultacyjnego.....	4
Wnioski zgłoszone mailowo	5
Sposób rozpatrzenia wniosków.....	8

1. Konsultowany dokument

„Planu Adaptacji do zmian klimatu dla gminy Wołomin do roku 2050 z perspektywą do roku 2100” (PAG) jest dokumentem strategicznym, diagnozującym wrażliwość przestrzeni gminy Wołomin na prognozowane zmiany klimatu oraz wskazującym optymalne kierunki działań obniżających presję klimatyczną. Inicjatywa wpisuje się w politykę klimatyczną kraju, podążając za wytycznymi rządowego programu „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (SPA2020).

Opracowanie strategicznych dokumentów „Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu” jest realizacją 4. celu szczegółowego SPA2020: Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu.

Plan składa się z 3 części: (1) prognoza klimatu do roku 2100, (2) diagnozy wrażliwości miasta oraz ryzyka klimatycznego, (3) rekomendacji dla kierunków działań adaptacyjnych. Przyjęto, że realizacja PAG wraz z aktualnie realizowanymi programami m.in. Strategią Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wołomin do 2025 roku, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wołomin, Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Wołomin na lata 2019-2020 z perspektywą na lata 2018-2024, Gminnym Programem Rewitalizacji „WOŁOMIN 2023” z perspektywą do 2030 roku są spójne i skutkują działaniami mającymi możliwość skutecznego przeprowadzenia adaptacji do prognozowanych zmian klimatu.

Na podstawie art. 48 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko sporządzono Prognozę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu PAG. Prognoza stwierdza, że większość proponowanych przedsięwzięć będzie miało bezpośredni, niewielki, lokalny wpływ na środowisko. Wpływ ten będzie zarówno pozytywny, jak i negatywny. Dla największej liczby planowanych przedsięwzięć stwierdzono niewielkie pozytywne oddziaływanie na takie komponenty środowiska jak: klimat i woda. Negatywne oddziaływanie może się wiązać głównie z kierunkiem działania w zakresie przekształceń systemu energetycznego i gospodarki wodnej. Będą to głównie niewielkie negatywne oddziaływania na powierzchnię ziemi i roślinność. Niewielkie negatywne oddziaływania dla terenów chronionych mogą się wiązać z przewidywanymi kierunkami działań w zakresie gospodarki wodnej.

2. Przebieg konsultacji

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Urząd Miejski w Wołominie przeprowadził proces udziału społeczeństwa w przygotowaniu dokumentu „Plan Adaptacji do zmian klimatu dla gminy Wołomin do roku 2050 z perspektywą do roku 2100”. Przygotowywany dokument umieszczono, w sposób zwyczajowo przyjęty, wraz z obwieszczeniem o przeprowadzeniu konsultacji na stronie Biuletynu informacji Publicznej gminy Wołomin dnia 25 listopada 2020 roku. Obwieszczenie umieszczono także w Urzędzie Miasta Wołomin, gdzie dokument PAG był także do wglądu w postaci drukowanej. Rozprawę publiczną na temat dokumentu przeprowadzono dnia 10 grudnia 2020 roku o godzinie 18:00 w formule spotkania online. Konsultacje trwały do 16 grudnia 2020 roku, a więc zasada co najmniej 21-dniowego terminu składania uwag została zachowana.

3. Zgłoszone wnioski

Wszyscy zainteresowani mogli składać wnioski do PAG za pomocą poczty elektronicznej oraz podczas spotkania konsultacyjnego w dniu 10 grudnia 2020 roku. Poniżej zrelacjonowano wnioski złożone w trakcie spotkania oraz w formie listów e-mail do urzędu miasta.

Wnioski ze spotkania konsultacyjnego

W spotkaniu konsultacyjnym wzięło udział 7 osób: mieszkańcy miasta Wołomin oraz przedstawiciele Urzędu Miasta Wołomin (w tym zastępca burmistrza miasta i gminy Pan Łukasz Marek oraz sekretarz gminy Pani Małgorzata Izdebska) oraz członkowie zespołu przygotowującego PAG: dr Wojciech Szymalski.

Spotkanie prowadziła Pani naczelnik Wydziału Planowania Rozwoju i Rewitalizacji – Joanna Żero.

Spotkanie otworzył zastępca burmistrza gminy Wołomin, Pan Łukasz Marek.

Drugi głos podczas spotkania otrzymał dr Wojciech Szymalski, kierownik zespołu przygotowującego dokument PAG. Prezentacja wyników analiz oraz ustaleń dokumentu PAG trwała około 1 godziny. Podczas prezentacji przedstawiono główne kierunki działania zawarte w PAG oraz wyniki analiz klimatycznych, hydrologicznych, prognozy zmian klimatu dla Wołomina, analizy ekspozycji,

wrażliwości, zdolności adaptacyjnych, odporności, podatności oraz ryzyka klimatycznego dla Wołomina.

W dyskusji wzięły udział 4 osoby spośród mieszkańców miasta. Osoby te zgłosiły następujące wnioski podczas spotkania:

- **WNIOSEK 1:** Oprócz zielonych dachów w dokumencie powinny pojawić się także działania związane z promowaniem pnączy (1 osoba);
- **WNIOSEK 2:** Sprzeciw wobec stosowania takich gatunków roślin, jak Oxytree (2 osoby);
- **WNIOSEK 3:** Wprowadzenie więcej elementów edukacyjnych dotyczących tworzenia i utrzymywania zieleni na działkach prywatnych mieszkańców gminy (1 osoba);
- **WNIOSEK 4:** Objęcie istniejącej zieleni takimi formami ochrony przyrody jak użytki ekologiczne (co jest kompetencją gminy, (1 osoba).
- **WNIOSEK 5:** Oprócz sadzenia drzew, podkreślić znaczenie krzewów, m.in. żywopłotów (1 osoba);

Ponadto w trakcie spotkania mieszkańcy zadali kilka pytań przedstawicielom urzędu miasta, na które udzielono odpowiedzi. Pytania dotyczyły następujących kwestii:

- Czy jest możliwe wzbogacenie ulicy Legionów o nową zielenią? Na pytanie odpowiedziano, iż w najbliższym czasie będzie to możliwe, gdyż gmina Wołomin uzyskała możliwość zarządzania zielenią na terenie tej ulicy, a wcześniej odpowiadał za to Powiat Wołomiński.
- Jakie są pomysły na rozszczelnienie betonu w mieście? Na pytanie odpowiedziano, iż konkretnych pomysłów póki co nie ma, ale będą one przedstawiane jako uszczegółowienie PAG w ramach konkretnych projektów miasta.
- Czy można zapewnić, aby w Wołominie sadzone były od razu duże drzewa, a drastyczne cięcia drzew były ograniczone? Na pytanie odpowiedziano, iż czynione są takie starania aby sadzić większe drzewa, a także stale w mieście podejmowane są działania kompensujące wszelkie wycinki drzew – w miejsce jednego wyciętego drzewa zwykle sadi się kilka.

Ogólne wrażenie mieszkańców na temat PAG, wyrażone podczas spotkania, było takie, iż plan jest bardzo dobrym dokumentem strategicznym gminy.

Wnioski zgłoszone mailowo

Droga mailową zgłoszono następujące wnioski od mieszkańców gminy Wołomin:

WNIOSEK 6: Cyt.: *„Biorąc pod uwagę nie tylko konieczność dostosowania sytuacji gminy do zmian klimatycznych, ale również potrzebę zapobiegania ich pogłębianiu, warto wypracować ściśle określony kierunek działań i mieć szersze spojrzenie w planowaniu przestrzennym - nie gmina jako odrębna*

jednostka, ale gmina jako część większej całości – np. powiatu, województwa czy nawet kraju, w myśl zasady „myśl globalnie, działaj lokalnie”.

Skutkiem ocieplenia klimatu na świecie będzie podnoszenie się poziomu mórz i oceanów i pozbawianie ludności zamieszkujących tereny nadmorskie miejsc do osiedlania czy uprawy, co spowoduje migracje w głąb lądu. W związku z tym w Polsce również należy się spodziewać wzrostu zaludnienia w dzielnicach centralnych (gmina Wołomin) i południowych, pogłębionego i tak rosnącym przyrostem naturalnym. Może warto zastanowić się czy oprócz rozwiązań wymienionych w Planie adaptacji (retencja wody, rozszczelnienie powierzchni, ochrona miasta i ludzi przed skutkami upałów i nawałnych opadów), nie dałoby się wypracować rozwiązań bardziej wybiegających w przyszłość. Obrany przez gminę kierunek działania powinien w mojej ocenie zostać jasno określony w strategicznym dokumencie planistycznym gminy, na bazie którego będą tworzone plany zagospodarowania przestrzennego dla pomniejszych obszarów (odnoszę wrażenie, że obecnie jest odwrotnie – tworzy się plany dotyczące małych obszarów, a następnie „wkleja” do studium).

Nowy kierunek działań mógłby uwzględniać np.:

- 1) ograniczanie rozlewania się zabudowy na nowe tereny celem zapobiegania dalszej redukcji obszarów cennych przyrodniczo oraz siedlisk roślin i zwierząt (może byłaby możliwość wykupu przez Skarb Państwa gruntów prywatnych znajdujących się na cennych przyrodniczo terenach lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie)*
- 2) obejmowanie cennych przyrodniczo obszarów (bagna) oraz obiektów (drzewa) ochroną prawną, co do której kompetencje posiada gmina (np. użytkami ekologicznymi mogą się stać tereny podmokłe takie jak bagno Helenówka, śródlądne oczko wodne w okolicy ul. Krymskiej, zbiornik wodny przy rezerwacie Grabicz leżący częściowo w granicach gminy Kobyłka i Wołomin – a może włączyć go do rezerwatu)*
- 3) ograniczanie zabudowy jednorodzinnej ze sztucznie utworzonymi przestrzeniami zielonymi niedostępnymi dla mieszkańców (ogrody przydomowe) na rzecz zabudowy wielorodzinnej, w tym dopuszczanie zwiększania liczby kondygnacji w istniejących budynkach celem zaspokojenia rosnących potrzeb mieszkaniowych,*
- 4) wygospodarowywania ogólnodostępnej zieleni urządzonej do przewietrzania miasta i łączenie tej funkcji z funkcją rekreacyjną, hamującą penetrację przez mieszkańców chronionych obszarów cennych przyrodniczo znajdujących się wokół obszarów zurbanizowanych,”*

WNIOSEK 7: *Cyt.: „czy np. gmina może kształtować sposób zagospodarowywania posesji poprzez zróżnicowanie stawek podatku od nieruchomości w zależności od tego, czy jest to teren zabetonowany czy raczej zielony.*

Poza tym standardowo: zieleń, zieleń, zieleń, tereny akumulujące wodę, wsparcie dla zapylaczy, odprowadzanie oczyszczonych ścieków do gruntu, a nie do rzek, udział w konkursach o dofinansowania (np. gmina mogłaby zapewnić dofinansowanie do jakiegoś % kosztów paneli fotowoltaicznych dzięki grantowi z UE), ułatwienia w transporcie zbiorowym itd.”

WNIOSEK 8 Cyt.: „Stolice i duże miasta europejskie odchodzą od "betonozy" nie tylko nie betonując i zalewając już powierzchni miejskiej asfaltem, ale również asfalt i beton zrywają z tych powierzchni które zostały nim pokryte - uważam, że warto zastanowić się nad częściową redukcją płyt znajdujących się na Placu 3 Maja, zmniejszeniem szerokości chodników na osiedlu Hibnera i w innych tego typu miejscach i nasadzenie tam krzewów, traw, w miarę możliwości drzew.”

WNIOSEK 9 Cyt.: „uważam, że warto również uwzględnić nasadzenia przy parkingach samochodowych. nasadzenia tak, jak najbardziej, ale w miejscach, gdzie drzewa mają wystarczającą powierzchnię, żeby ich korzenie oddychały. Sadzenie drzew w donicach uważam za wyrzucanie pieniędzy - jak ich korzenie mają się rozrastać? Przecież po kilku, kilkunastu latach umrą. Znowu o nasadzeniach - tak, jak najbardziej, jak najwięcej ale nie kosztem starych drzew - nie wycinajmy starych drzew - leczmy je, moim zdaniem inwestycja w leczenie dużych, starych drzew jest przede wszystkim inwestycją a nie wyrzucaniem pieniędzy”

WNIOSEK 10 Cyt.: „w okresie letnim do minimum ograniczyć koszenie traw na miejskich trawnikach”

WNIOSEK 11 Cyt.: „moim zdaniem w planie mało zaakcentowano możliwość instalowania paneli słonecznych - uważam, że docelowo to właśnie one powinny być głównym źródłem miejskiej energii a nie awaryjnym”

WNIOSEK 12 Cyt.: „gdyby kwota dofinansowania była wystarczająco wysoka - myślę że bardzo wiele gospodarstw domowych również chętnie skorzystałoby z fotowoltaiki, gdyby dodatkowo istniała możliwość odsprzedaży nadwyżek miastu (np. przez zmniejszenie odpowiednio rachunków w zimie) chętnych byłoby jeszcze więcej. Proste i zrozumiałe zasady dla mieszkańców starających się o dofinansowanie na wymianę ocieplenia, instalację przydomowej oczyszczalni ścieków czy paneli słonecznych, dobra reklama powyższych oraz kompetentni i mówiący prostym, zrozumiałym językiem urzędnicy to również duży krok do pozytywnej zmiany w temacie ochrony środowiska”

WNIOSEK 13 Cyt.: „monitoring czystości lasów i bardzo wysokie i dotkliwe kary za wyrzucanie śmieci w lesie. Szybka reakcja służb na wezwanie mieszkańców, którzy podejrzewają nielegalną wycinkę (plus rozpropagowanie informacji - do kogo w takiej sytuacji dzwonić? Sama miałam z tym jakiś czas temu problem...)”

WNIOSEK 14 Cyt.: „propagowanie flexitarianizmu - czyli diety w której ogranicza się mięso o produkty odzwierzęce - to nie wegetarianizm, nie weganizm, ale sposób, aby nauczyć społeczeństwo, że mięso

(ryby to też mięso) i nabiał nie muszą być jedzone każdego dnia. Warto moim zdaniem spróbować ograniczyć spożywanego mięsa i nabiału w stołówkach szkolnych, zadbać o to, żeby dzieciaki miały jak najwięcej warzyw i owoców, może w miarę możliwości udałoby się założyć ogródki warzywne przy szkołach i przedszkolach?”

Zgłoszono także wniosek, który zbiega się z postulatami zgłoszonymi we **WNIOSKU 1**, który rozpatrzono tym samym jako element WNIOSKU 1:

Cyt.: „Niewątpliwą zaletą zielonych dachów jest ich funkcja retencyjna i spowalniająca spływ powierzchniowy. Należy jednak wziąć pod uwagę, oprócz argumentów podniesionych na spotkaniu dotyczących konieczności dostosowania nośności dachów do planowanych obciążeń oraz faktu pokrycia roślinnością jedynie górnej części budynku, także aspekt dotyczący generowania odpadów w tego typu inwestycjach – realizacja zielonego dachu wymaga wykorzystania materiałów takich jak folia (plastik, który po okresie eksploatacji stanie się odpadem nie podlegającym biodegradacji) czy keramzyt (którego produkcja jest oparta na pozyskaniu glin i iłów ze złóż naturalnych z wykorzystaniem do ich wypalania energii z paliw kopalnych). Warto skupić uwagę na metodach bardziej przyjaznych środowisku, takich jak stosowanie na budynkach pnączy, które co prawda funkcji retencyjnej nie pełnią, albo pełnią ją w ograniczonym zakresie, przy tym wymagają jedynie odrobiny wilgoci w glebie i ewentualnego zasilania kompostem, mogą natomiast skutecznie chronić budynki przed przegrzaniem (oszczędność na montażu i eksploatacji klimatyzacji), a wbrew powszechnym obawom, nie niszczą tynków o ile zastosujemy się do kilku zasad, co np. może stanowić element edukacyjny dla mieszkańców (Wrocław może się pochwalić dużą ilością pnączy zarówno na budynkach użyteczności publicznej, jak i prywatnych).”

Sposób rozpatrzenia wniosków

Poniżej w tabeli zebrano zgłoszone wnioski i przedstawiono sposób ich rozpatrzenia. Wprowadzone zmiany w dokumencie PAG zaznaczono kolorem czerwonym.

Numer wniosku	Sposób rozpatrzenia
WNIOSEK 1 - Oprócz zielonych dachów w dokumencie powinny pojawić się także działania związane z promowaniem pnączy	Uwzględniono w całości. Zmieniono zapisy w kierunku działania 3 PAG – dodano informację o promocji pnączy: b. Zakładanie na dachach budynków publicznych ekstensywnych terenów zieleni oraz pnączy , które nie muszą być dostępne publicznie, [...] zaplanować stworzenie programu wsparcia dla zakładania zielonych dachów oraz pnączy wśród mieszkańców

	domów jednorodzinnych oraz wspólnot mieszkaniowych.
WNIOSEK 2 - Sprzeciw wobec stosowania takich gatunków roślin, jak Oxytree	Uwzględniono w całości. Zmieniono zapisy w kierunku działania 6 PAG – usunięto zapis od drzewach typu Oxytree: „d. Tworzenie trenów zielonych, [...], w szczególności gatunków liściastych o znacznym pochłanianiu dwutlenku węgla poprzez budowanie piętrowego układu roślinności z przewagą roślin o dużej blaszce liściowej”.
WNIOSEK 3 - Wprowadzenie więcej elementów edukacyjnych dotyczących tworzenia i utrzymywania zieleni na działkach prywatnych mieszkańców gminy	Uwzględniono w całości. Zmieniono zapisy w kierunku działania 1 PAG – sprecyzowano cele kampanii edukacyjnej: „a. Prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych [...], np. kampanii „Ratuj klimat, podejmij wyzwanie” oraz jej podobnych. Celem kampanii jest zachęcenie do zwiększania powierzchni biologicznie czynnej (zielonej) na działkach prywatnych i lepsze dbanie o zieleń na posesjach. ”
WNIOSEK 4 - Objęcie istniejącej zieleni takimi formami ochrony przyrody jak użytki ekologiczne (co jest kompetencją gminy)	Uwzględniono w całości. Zmieniono zapisy w kierunku działania 4 PAG – dodano podpunkt „e” o konieczności analizy możliwości objęcia formą ochrony „użytek ekologiczny” nowych terenów zieleni: „e. Przeprowadzenie analizy objęcia cennych przyrodniczo obszarów (bagna) oraz obiektów (drzewa) ochroną prawną, co do której kompetencje ustanawiania posiada gmina - użytkami ekologicznymi. W zakres analizy mogą wchodzić następujące tereny: bagno Helenówka, śródleśne oczko wodne w okolicy ul. Krymskiej, zbiornik wodny przy rezerwacie Grabicz leżący częściowo w granicach gminy Kobyłka i Wołomin. ”
WNIOSEK 5 - Oprócz sadzenia drzew, podkreślić znaczenie krzewów, m.in. żywoplotów	Uwzględniono w całości. Zmieniono zapisy w kierunku działania 6 PAG – sprecyzowano, że chodzi o nasadzenia drzew i krzewów:

	<p>„a. Prowadzenie programu nowych nasadzeń drzew i krzewów, pielęgnacji zieleni publicznej oraz [...] w szczególności pomników przyrody.”</p>
<p>WNIOSEK 6 – Wprowadzenie zapisów dotyczących planowania przestrzennego na rzecz ochrony terenów zieleni</p>	<p>Uwzględniono w całości. W wyniku zgłoszenia wniosku dodano nowy podpunkt „e” do kierunku działania 6:</p> <p>„e. W tworzonych dokumentach z zakresu planowania przestrzennego będzie się uwzględniać potrzebę chronienia oraz zapobiegania dalszej redukcji obszarów cennych przyrodniczo oraz siedlisk roślin i zwierząt.”</p> <p>Pozostałe sugerowane podpunkty są już elementem PAG jako część kierunku działania 4e (punkt wprowadzony w wyniku WNIOSKU 4 dot. analizy możliwości utworzenia użytków ekologicznych), oraz część kierunku działania 6b (pozyskiwanie terenów i zakładanie nowych terenów zieleni publicznej...).</p>
<p>WNIOSEK 7 – Wprowadzenie zapisów dotyczących zieleni, wprowadzania wody deszczowej do gruntu, tworzenia programów dofinansowania OZE dla mieszkańców, usprawnienia komunikacji zbiorowej.</p>	<p>Uwzględniono w całości. Wniosek zawiera propozycje, które w większości są już uwzględnione w kierunkach działania PAG. PAG zawiera kierunek działania 6, który zajmuje się kwestią zieleni miejskiej, kierunek działania 5, który wprowadza możliwość dofinansowania instalacji OZE dla mieszkańców a w powiązaniu z rozdziałem 8 (źródła finansowania) PAG umożliwi pozyskanie na ten cel środków z funduszy UE oraz kierunek działania 3, który przewiduje odpowiednie zagospodarowanie wody deszczowej, a także kierunek działania 4, w którym zanalizowane zostaną alternatywne metody zagospodarowania wody deszczowej, poprzez jej odprowadzenie np. na tereny zielone. PAG nie zajmuje się bezpośrednio kwestią usprawniania transportu zbiorowego, ponieważ nie jest to priorytetowy sektor z punktu widzenia adaptacji do zmian klimatu. W związku z wnioskiem w kierunku działania 4 sprecyzowano fragment zapisu dot. odprowadzania wody deszczowej:</p>

	<p>„b. Inwentaryzacja i przegląd powierzchniowej infrastruktury [...]. W zakres analizy powinno wejść określenie możliwości wykorzystania terenów rolniczych i leśnych do retencji wody deszczowej odprowadzanej z terenu miasta oraz wskazanie miejsc, w których wody opadowe mogą być odprowadzone na tereny rolnicze i na tereny leśne lub do gleby. W zakres analizy powinno [...]”</p>
WNIOSEK 8 – zrywanie asfaltu z powierzchni zabetonowanych	<p>Uwzględniono w części. Zapisy PAG w kierunku działania 3a zakładają odbetonowanie powierzchni. Propozycja uszczegółowienia zapisów w zakresie konkretnych miejsc odbetonowania nie została uwzględniona ponieważ z założenia ograniczenie zabetonowywania powierzchni będzie brane pod uwagę przy planowanych modernizacjach lub nowych inwestycjach</p>
WNIOSEK 9 – uszczegółowienie zapisów dot. nasadzeń i pielęgnacji starych drzew.	<p>Uwzględniono w całości. Wniosek zawiera propozycje, które w są już uwzględnione w kierunkach działania PAG w kierunku działania 6a (prowadzenie programu nowych nasadzeń). Bardziej szczegółowe propozycje zawarte we wniosku (dot. donic czy pielęgnacji starych drzew) będą wynikały ze szczegółów programu, który wynika z tego punktu PAG. Nie zmieniono zatem zapisów PAG.</p>
WNIOSEK 10 – ograniczenie koszenia traw latem	<p>Uwzględniono w części. Wniosek zawiera propozycje, które są zbyt szczegółowe, aby zapisać je w PAG, ale będą one elementem programu pielęgnacji zieleni publicznej, który jest przewidywany na podstawie kierunku 6a PAG. Nie zmieniono zatem zapisów PAG.</p>
WNIOSEK 11 – panele fotowoltaiczne jako podstawowy sposób zasilania miasta	<p>Uwzględniono w całości. PAG zawiera zapis w kierunku działania 5a, który świadczy o priorytecie dla zaopatrzenia miasta energią słoneczną, tj.: „a. Dalsza rozbudowa systemów odnawialnych źródeł energii przeznaczonych do zasilania <u>w pierwszej kolejności</u>”. Nie zmieniono zatem zapisów PAG.</p>

<p>WNIOSEK 12 – łatwe dofinansowanie i promocja dofinansowania paneli fotowoltaicznych</p>	<p>Uwzględniono częściowo. PAG zawiera kierunek działania 5b, który przewiduje programy dofinansowania dla mieszkańców na cele instalacji systemów odnawialnych źródeł energii. Sposób dofinansowania i jego skala będzie wynikała z bardziej szczegółowych analiz i dokumentów związanych z programami dofinansowania. Sposób obsługi mieszkańców wynika z regulaminu prowadzenia Urzędu Miasta i Gminy Wołomin i nie widzimy zasadności ujmowania tego w PAG. Dofinansowanie do termomodernizacji oraz przydomowych oczyszczalni ścieków nie jest bezpośrednio związane z adaptacją do zmian klimatu i nie jest priorytetem PAG. Nie zmieniono zatem zapisów PAG.</p>
<p>WNIOSEK 13 – reakcja służb kryzysowych na śmieci oraz nielegalne wycinki drzew</p>	<p>Uwzględniono w części. Wniosek zawiera propozycje, które prawdopodobnie będą elementem programu pielęgnacji zieleni publicznej, który jest przewidywany na podstawie kierunku 6a PAG. Wniosek dotyczy rutynowych działań służb miejskich, które wynikają z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, a jedynie pośrednio PAG, a także mogą być uwzględnione jako element szkoleń skierowanych do służb miejskich na mocy kierunku działania 2b PAG. Postulowane działania nie wynikają jednak z potrzeby adaptacji do zmian klimatu i głównego ryzyka klimatycznego w mieście. Nie zmieniono zatem zapisów PAG.</p>
<p>WNIOSEK 14 – promowanie flexitarianizmu</p>	<p>Uwzględniono w części. Wniosek w części dot. flexitarianizmu nie odpowiada na potrzeby w zakresie zmniejszenia podstawowego ryzyka klimatycznego dla gminy Wołomin. Działania dotyczące zakładania ogródków szkolnym są możliwe do realizacji na mocy kierunku działania 1a PAG. Nie zmieniono zatem zapisów PAG.</p>